שיח שיח

שאול שיף

הפתעה בסרט הווידאו

(סימור קרם מורים, אמיתי בכל מרטיו, זולת השמות)

שמחתנה נערכה אי־שם, ואבי החתן, מאברכי הד מר של בריסק, "לישאר", עמד על כך שאשתתף לפחות בשבע ברכות, באחד משבעי השבוע.

נעניתי ברצון, וכאשר הסכב הגיע שוב לבריסק, מצאתי עצמי ישב בדירת של אברך מוכרכי של החתן, במרכז בריסק.

לא הכרתי שם־איש חולה אבי החתן, שהתיישב לידי כדי שאר רגיש בנות. הכיבוד: הבציע והיידוד הנגע בשוב לב, רובו מעשה ידי בעלי הבית. אחרי "שכח תשכח רעים אהובים", שרו את הק לסיקונים הנכשוריים של עולם הישיבות, ואז הגיע תור הברכות והדבר תורה. בין לבין כיבדו את אחד האברכים החשובים מידי די משפחת החתן "לומר כמה מילים".

כל הפיות חולו ללעוס והעיניים הפנו אליו, בהיותו מיוחס מאוד מצד סבו, ונם בשל הסקרנות מה יאמר במעמד הזה. מכאן ואילך זו כמעט סטנוגרמה: "מה נדבר, אני מה נדבר. יעזור, יעזר־זר, יעזור (אבי החתן) מי יודע את סגנלותיו של הקדש הנשגב הזה. הנה רק סיפור אחד.

"זה קרה בחתונה שרבים וחשובים נטלו בה חלק. הכלה מיר חסת והחתן מיוחס ודרישות אבי החתן מולאו ללא עוררין - דיי רה בדת משה וישראל. חופה, מנות ראשונות והכל יבצרין בשר רה ובריקודים לקראת החתן והכלה השבים מחדר היחוד. מעגל חיצוני, מעגל פנימי של המשפחה ואבי החתן מתולל להוציע הצעיר.

"מה שהציק ליעזור יותר מכל הוא כיצד ניגשים לאבי הכלה ואומרים לה 'ר' יהודי', תתזיר את הכסף'. בכל זאת יהודי מכובד. וקודה שבלחץ והנזיעות הרבות נפשלים גם במעשה מכוער שכ זה. יעזור מצא פתרון יצירתי: הוא יעדיך לזנב הצעיר שבע בר כות, יזמין את שני המחותנים, יקיים את הסדר באזור המיועד לכ בדים בלבד ובמסע הקשה, דקה לפניו, מישהו יקרא הודעה לאבי החתן והמחותנת מיידאו לאבי הכלה בלבד. לכל הצופים, 12־13 במספר, התמונה ממילא לא תאמר דבר, משום שלא היו בתמונה האנשים יודעים על מעשה הנניבה, ואבי הכלה יסיק לאלתר את המסקנות המתבקשות. וכך אמנם היה, ובזכות צדקותו של יעזור הושב הכסף לבעליו בלי שיעש ובלי שקנדלים". עד כאן הסיפור.

יעזור שמע את המסופר עליו בדריכות רבה, לא הוציא הגה מפיו, ובסופה של המעשייה המרתקת פרץ בצחוק אדיר כשהוא לוחש לי: אף לא מילה אחת אמת. הוא ליצן עם נוח קודש. הוד ב"ה מוכים תמיד לשמוע מה השפיע הוא יספר רק הדרך שלו לשמח חתן וכלה.

שבוע אחרי השבע ברכות הזה, קיבלתי טלפון מאבי בריסק: "שיף! יש לי בשבילך סיפור לעמה הראשון. אבל תזכור, זה לא מצבי. בריסק נרעשת מנניבה של כסף, שאחד המחותנים נגב באמצע החתונה מאבי החתן...

קצת. הודיד את החליפה, ולה אחתה על מחלה והמשיך בריקר דים. לדעתי שכח כי בכיס המעילי מונחים 50 אלף דולר. את הכ סום הזה, שהגיע מאוגדות הבריות, צריך היה למסור לראש ישי בון, שאמור היה להעניק להחתנה.

"מחנגה השניה עברו לשלישית ולא שכחו את המזנון הזוי שב לבית המזון.

"כשניגש אבי החתן ללבוש את החליפה, מישש לשם סקר נות את הכיס העמוק ופיניו חשכו. הכסף נעלם ולא ניללה סימן חיים בשום כיס. מיד היו כאלה שהציעו לבדוק את המלבדים, לבדוק את האורחים שישבו בסמוך למעיל, אלא שהחישועה לא באה משום מקום ואבי החתן לא ידע לאן יפנה ולאן יילך. רחל'ל.

"סמוך לחצות התיישב יעזור בביתו, התקשה לישון והחליט להקיץ על־קיר הלבן בחדרי את הסרט שצילם בדיוקו ישן כחר בב, בחתונה שזה עתה נסתיימה.

"יעזור נהנה ממעשה יחי' נישואין האמנותית, ולשתע חשק לבו נעצר: עין המצלמה קלטה את אבי הכלה, כשהוא דוחף יחן לחליפת מחותנו, שולף חבילה ובמהירות מסתירה בין בגדיו. 50 אלף דולר. כבראה אבי החתן סיפר לו כי הביא את הצרור הזה כשליח בשביל ראש הישיבה הידוע. יעזור כמעט התעלף. מה עושים עתה, שאל את עצמו, כדי לא לשבור ולשרק את חיי הזוג

מחצרות אדמו"רים וחסידים

"רב המכר" של הדורות הקודמים

דורות. לא מש ספר ה'צאינה וראינה' מידיהן של נשות יש ראל. הן לא פסקו מלהגות בו ומסרו שאבו את בניהן הרוחני.

מחבר ספר זה תירגם את הדורה לאידיש. אולם המתרגם לא היה רק מתרגם. מלבד המידוש המילולי שקי, מסקיר המדרש, מר באים ב'צאינה וראינה' פירושים המבוססים על חז"ל ומפרשי תר רת. כן מובאים בו דעיונות רעניני מוסר ויראה. ב'צאינה וראינה' פירושים מרש"י, אבן עזרא, רמב"ן, בעל הטורים, רביט בחיי, חזי קוני, צרור המור, תולדות יצחק ועוד. בספר גם פירושים מספר רים שהיום אינם עמנו. וחיבורים שאבדו בדבות הזמים וביניהם מפרשים שהעתקו רק בשנים האחרונות. כגון מדרש הגדול המדרש לשיר מוב, וכן הספר אמרי נועם לרבי יעקב חלישקאוס שהוא חיי בור נדיר ביותר.

קטעי ה'צאינה וראינה' מולקים רבתי חז"ל מש"ם בבלי וירו שלמי, ומהתעסקות, המבילהא, ספרא וספרי ומדרש רבה ועוד מדרשים שלמתנו ושיקי דרבי אליעזר. אף מספר הזוהר והבאו בישופים, אם כי רק מעט.

מחבר ה'צאינה וראינה' הוא רבי יעקב ב"ר יצחק מהעיר יאי נוב שבמולין. הוא עשכיל לכתוב את הספר בשפה פשוטה ומובי נת לפשוטי עם, והביא את הפירושים בעריכה קלה, בעימה ובדר רה, בך שהספר היה שוה לכל נפש. ולא רק לנשים היה ספר חד בה, אלא אף לגברים. פעמ יעזר היה חוזר לאמר יום־יום שלוה ויהיה פותח את הספר והעיין בו, וכיוון שהיה כותב בשפה פשוטה ומר בנת לא היה העיין בו קשה עליו.

ולא רק פשוטי עם, אלא אף הלמודי הבנים נתנו והשכילו ממנו, הוא בוכות הפירושים הרבים שהובאו בו.

ספר זה כמעט נשכח בימינו, אולם, אב־לפני שלים רבות ליוזה כל אשה בת ישראל. ומד לדבים כיצד ה'צאינה וראינה'

אשה בראשות ישיבה

המהרש"ל זצ"ל (רבי שלמה לוריא, מחבר "ים של שלמה" על כמה מסכתות הש"ס, שו"ת מהרש"ל, "זכבות שלמה", הגהות על הש"ס ועוד. מגדולי הפוסקים האחרונים באשכנז) כתב באחת מתשובותיו (סימן כ"ט), כי אמו וקנתו הרבנית מרים, תפסה ישיבה כמה שנים, וישבה באוהל עם חילן (מסך) לפניה, ואמרה הלכה לפני בחורים מופלגים.

(ארבי מרדכי פוגרעס)

שודדים יהודים

בברוד' נאוג, בירת האי בדבוס שבים האקאריבי פעלה לפני כמאתיים שנה, במשך שנים רבות, קהילה יהודית; מקורי לה זו נשארו לא מעט דברים, גם בית הכנסת של בני הקהילה, בית הכנסת 'יהודי ישראל', עדיין קיים. ליד בית הכנסת ישנו בית קברות יהודי.

בבית קברות זה ישנה מצבה של יהודי שנפטר בשנת תנ"ב, מצבתו מעוטרת במגן דוד וליצידי חקוקה גולגלת ועליה עכ מות מוצלבות.

האם אכן היו שודדי ים יהודים?

התברר, כי אכן היו, אם כי לא רבים. מה שהגיע הסברון יד רים הם, אלה לבחוד בשוד הימי, לא היה הרצון לשלול שלל כשאר שודדי הים, אלא הרצון לפגוע בספרדים ובנוצרים שכה וידעו את היהודים.

ליחה את סבותינו ע"ה, וכל שעה פגיה הנו בו, ושעות רבות מהיום היו קודאות אך מעיינתו בו.

בדולי ישראל הפריכו מאד את הספר. רבי דו הלוי בעל הט"ז כתב בשולחן ערוך אודה חיים הלכות שבת סימן רשה ס"בב 'מי שאינו בר־חבי (להבין פירוש רש"י), ואיי ראוי לקרות בפירוש התורה שיש בלשון אשכנז בומנינו בנון ספר 'צאינה וראינה' כדי שיבין עניין הפרשה".

ומהפרים על בעל 'מנחה אפרים' רשלם חיים' על מסכת ני מין הנאון רבי חיים מוסר, רבה של מונקאטש, מגדולי הרבנים ושוסקים בהונגריה, שהיו בכל לילל שבת מאזינים לשעורים הר בניות, שהיו מקראות בפניהם את כל הפרשה ב'צאינה וראינה', ולא היו מפסיקות עד שסיימו את פרשת השבוע, ולאחר מכן היו הבעלים אומרים להן 'יישר כחך'.

הערכה הרבה לספר נראית גם מהסכמה שנתנו למחברו, רבי שמואל אליעזר, המהרש"א ז"ל ורבי יואל הכ"ח ז"ל ועוד מגדולי הדור באותם ימים, לצערי, ספרי השלישי של מחבר ה'צאינה וראינה'. להיות כי ראה ראינו גדל הנעלמה המובא מתוך הספר שודברו הצלוף הנעלה מוהר"ר יעקב בן הר"ר יצחק מקופולה קדושה יאנובא, בעל המחבר 'צאינה וראינה' (עכשיו קרא שם הספר שודבר בשם ספר המגיד).

מחבר ה'צאינה וראינה', רבי יעקב ב"ר יצחק מיאנוב, נפטר במכיבות שנת שפ"ב. מזאו הודשם ספרו בכמאתיים מהדורות לפ חות. הוא הודשם שוב ושוב. דודות על דודות קראו בספר ועיינו בו. הספר הודשם רק לאחר אף בשפות דורות, כולל בשפה העב רית. בשנת ת"ב הופיע בלטינית, וכן הודשם לגרמנית והודשם בספרדית ובאנגלית, אף בהונגרית - תופעה שאין הזמה לה.

(יהלומי מלוראים)